

ПРОБЛЕМИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Л.І. Кудь, Черкаська філія Української академії банківської справи

У процесі своєї діяльності комерційні банки несуть певні ризики у зв'язку з проведенням активних операцій. Тому з метою підвищення надійності, запобігання ризиків банки повинні ретельно перевіряти фінансовий стан своїх клієнтів-підприємств.

“Фінансовий стан є найважливішою характеристикою ділової активності і надійності підприємства. Він визначає конкурентоспроможність підприємства та його потенціал у діловому співробітництві, є гарантом ефективною реалізації економічних інтересів як самого підприємства, так і його партнерів. Тому за умов ринкової економіки істотно підвищився інтерес учасників економічного процесу до об'єктивної та вірогідної інформації про фінансовий стан і ділову активність підприємства. Усі суб'єкти ринкових відносин – власники (акціонери), інвестори, банки, біржі, постачальники, покупці, замовники, страхові компанії, рекламні агентства – зацікавлені в однозначній оцінці конкурентоспроможності та надійності своїх партнерів”. В ринкових умовах фінансова діяльність підприємства набуває нових форм і напрямів. І тому фінансовий стан підприємства аналізується з урахуванням цих змін. Фінансовий стан підприємства перебуває у постійній зміні, що викликана нестабільністю економіки, її кризовим станом. Перешкоджають аналізу фінансового стану підприємства і різні форми власності. Чимало показників, які характеризують фінансовий стан акціонерних товариств, не можуть бути розраховані через відсутність у державі ринку цінних паперів, де оберталася б акції цих підприємств. Інформаційною базою для аналізу є дані про:

- фінансову звітність, яка складається з балансу (форма № 1), звіту про фінансові результати (форма № 2), звіту про рух грошових коштів (форма № 3), звіту про власний капітал (форма № 4);
- бухгалтерський облік підприємства.

Фінансова діяльність підприємства направлена на забезпечення безперервного здійснення товарно-грошових операцій, пов'язаних з виробничою та комерційною діяльністю. Тому критерієм оцінки фінансового стану підприємства є платоспроможність.

Платоспроможність підприємства – здатність його своєчасно і повністю виконати свої платіжні зобов'язання (тобто можливість своєчасно і повністю проводити розрахунки з постачальниками за товарно-матеріальні цінності та послуги, за виплатами до бюджету, за кредитами банків, за оплатою праці).

Платоспроможність характеризується наявністю вільного залишку грошових коштів на рахунку підприємства. Якщо підприємство має невеликі залишки коштів на рахунку – це ще не означає, що підприємство неплатоспроможне. Необхідно перевірити наявність простроченої

заборгованості за платежами у бюджет, за рахунками з кредиторами за товари, роботи і послуги, за кредитами банку, не погашеними своєчасно. Для більш глибокого аналізу фінансового стану підприємства необхідно розглянути ті чи інші форми звітності і зробити:

- оцінку динаміки і структури валюти балансу;
- аналіз власного капіталу;
- аналіз позичкового капіталу та кредиторської заборгованості;
- оцінку ліквідності активів підприємства і його платоспроможності;
- аналіз дебіторської заборгованості;
- аналіз фінансових інвестицій;
- оцінку ділової активності підприємства на ринку;
- аналіз ефективності використання фінансових ресурсів;
- узагальнення результатів аналізу та підготовку пропозиції щодо оздоровлення фінансового стану підприємства.

Досліджуючи динаміку валюти балансу та його структури, кожен позицію балансу необхідно порівняти з даними попередніх років, а окремі статті порівняти з аналогічними середньогалузевими показниками найкращих підприємств.

Отже, можна зробити висновок про основні тенденції динаміки показників.

Аналізу власного капіталу надають особливої уваги. Необхідно звертати увагу на склад і структуру джерел власних оборотних коштів (ДВОК), джерел інвестиційних власних коштів (ДІВК), правильність формування статутного капіталу, наявність резервних фондів (страхових фондів) і нерозподіленого прибутку.

Якщо у підприємства не вистачає джерел власних оборотних коштів, то йому необхідно брати короткостроковий кредит, а якщо не вистачає джерел інвестицій власних коштів – довгострокові кредити.

Таблиця

Показники структури капіталу і фінансової залежності підприємства

Показники	Формула розрахунку	Оптимальне значення
Показник фінансового ліверіджу (ФЛ)	$ФЛ = \frac{\text{Довгострокові пасиви}}{\text{Власний капітал}}$	< 0,5
Коефіцієнт незалежності (автономії) (КН)	$КН = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	> 0,5
Коефіцієнт фінансової стабільності (КФС)	$КФС = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Позичковий капітал}}$	> 1

Аналізуючи позичковий капітал і кредиторську заборгованість, визначають склад і структуру позичкових засобів.

В ході аналізу кредиторської заборгованості доцільно розглянути:

- зміни, що сталися в загальній сумі забезпеченості та за кожним з її видів на кінець звітного періоду порівняно з початком;
- зміни в питомій вазі заборгованості в загальній сумі оборотних коштів;
- терміни виникнення заборгованості;
- ефективність заходів, спрямованих на зменшення заборгованості.

Для більш глибокого аналізу доцільно використовувати дані аналітичного обліку розрахунків з постачальниками, одержаних кредитів банку, розрахунку з іншими кредиторами. Аналізу простроченої кредиторської заборгованості приділяється особлива увага. Визначають питому вагу простроченої заборгованості до загальної суми заборгованості на початок і кінець періоду. Одержані показники порівнюють між собою.

При аналізі фінансового стану підприємства аналізують його оборотні активи, визначають рівень ліквідності активів.

Ліквідність активів – це здатність окремих елементів активів трансформуватися у грошові кошти. Ліквідність підприємства характеризується такими показниками:

- коефіцієнт загальної ліквідності (оптимальне значення 2);
- проміжний коефіцієнт покриття (оптимальне значення 0,7-0,8);
- коефіцієнт абсолютної ліквідності (оптимальне значення 0,2-0,5).

На рівень коефіцієнтів ліквідності впливає цілий ряд факторів, зокрема, структура оборотних активів, структура короткострокових зобов'язань, застосовані форми розрахунків, оборотність оборотних активів, оборотність дебіторської та кредиторської заборгованостей.

На нашу думку, в практиці кредитування банкам необхідно більше звертати увагу на оборотність оборотних коштів і на ефективність їх використання (оскільки від цього залежить розмір оборотних коштів, необхідний для нормального функціонування підприємства).

Під час фінансового аналізу особливу увагу звертають на стан дебіторської заборгованості. Вона буває допустима (виправдана) і невикористана. Допустимою вважається та заборгованість, яка виникла згідно з діючими законами (пред'явлені претензії, заборгованість підзвітних осіб). До невикористаної дебіторської заборгованості належить заборгованість внаслідок нестач, розтрат, порушень фінансової дисципліни.

Зростання дебіторської заборгованості свідчить про те, що підприємство надало споживачам своєї продукції товарні позики, тобто поділилося з ними частиною свого прибутку. Необхідно звернути увагу на списання дебіторської заборгованості та відображення у балансі.

В умовах значної кризи платежів у країні не можна обмежуватися при оцінці платоспроможності підприємства тільки визначенням коефіцієнтів ліквідності тому, що вони не дають можливість здійснювати активний контроль за дотриманням підприємством платіжної дисципліни, а також визначити стабільність фінансового стану. Вони характеризують платоспроможність на певну дату. Цю проблему можна вирішити, якщо

вивчати не залишки, а рух коштів підприємства. Розмір коштів підприємства у зіставленні з його витратами та боргами визначає його фінансову стабільність.

Для аналізу грошових потоків підприємства слід скласти розрахункові і платіжні баланси на конкретні дати для визначення перевищення платежів за зобов'язаннями над джерелами надходження коштів і прийняття оперативних заходів щодо погашення платежів, що виникають. Складання й аналіз розрахункового балансу доповнює та уточнює оцінку платоспроможності підприємства.

Кожен господарський об'єкт повинен володіти достовірною інформацією про фінансову стійкість та платоспроможність як свого підприємства так і своїх партнерів.

Завдання полягає в тому, щоб дати оцінку фінансової незалежності підприємства від зовнішніх джерел, оцінку перспектив розвитку, скласти прогноз господарсько-фінансового стану підприємства і показати, яким чином можна попередити негативні чинники.

Увагу приділяють також до інвестиційної діяльності підприємства. До інвестиційної діяльності підприємства належать операції з придбанням (спорудження), продаж майна підприємства (основних засобів, нематеріальних активів).

При аналізі доцільно звернути увагу на склад, доцільність інвестицій, структуру та прибутковість фінансових вкладень. На підставі результатів аналізу приймають рішення про поліпшення інвестиційної діяльності підприємств.

Завершуючи аналіз фінансового стану, слід дати йому розгорнуту оцінку, зазначити найбільш важливі чинники, які його сформували, а також вказати на наявні резерви і потрібні заходи для їх реалізації.

Результати аналізу фінансового стану підприємства використовують для визначення рейтингової оцінки діяльності підприємств та оцінки їх кредитоспроможності.

Список літератури

1. Закон України "Про підприємства в Україні" зі змінами і доповненнями, внесеними законами України 06.10.1998 № 163-XIV.
2. Положення "Про порядок формування і використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями комерційних банків", затверджена постановою Правління Національного банку України від 06.07.2000 № 279, в редакції, затвердженій постановою Правління Національного банку України від 03.08.2000 № 474 // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. Додаток до журналу "Вісник Національного банку". 2000. – № 9. – С. 54-67.
3. Івахненко В.М.. Курс економічного аналізу. – К.: Знання-Прес, 2000. – С. 207.
4. Івахненко В.М., Горбатюк М.І., Львовчкін В.С.. Економічний аналіз. – К.: КНЕУ, 1999. – С. 176.
5. Ковбасюк М.Р.. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємств. – К.: Скарби, 2001. – С. 334.

Савицкая В.С.. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. – М: Экоперспектива, 1997. – С. 498